

Zaintzak erdigunera? Aukerak, mugak eta zenbait galdera

Uzuri Aboitiz Hidalgo

*Gizarte Antropologian doktoregaia Universitat de
Barcelonan*

Zaintzek erdigunea hartu dute teoria feministaren baitan. Bizitzaren sostengua inguruko hainbat eztabaida ere zaintzaren adieraren bidez adierazten ari dira askotariko teoria eta esparruetatik. Kontzeptu baliagarria izaten ari zaigu egungo egitura ekonomikoari beste nonbaitetik heltzeko eta utopia berriak egikaritzeko bidean. Emankortasun hori adieraren zabaltasunari egotzi ahal diogu. Tamalez, zabaltasun horrek nahasmendura ere eraman gaitu, adiera berdinarekin prozesu ezberdinak adierazi nahi izan ditugulako, gehiegitan esanahiez husteraino.

Artikulu honetan, beraz, zaintzaren irakurketa kritiko bat egin nahiko nuke. Ez berori alboratzeko, baizik eta fintzeko, zertaz ari garen ondo zehazteko. Finean, zaintzaren adieraren genealogia batek bistaratu dezakeelako orain arte izan ditugun eztabaidak, eta agian egun ere birkokatu beharko genituzkeenak.

Irakurketa kritiko hau egiteko, baliagarri egin zaizkit hiru hausnarketa esparru. Alde batetik, teoria feministaren baitan urteetan zehar izan diren eztabaidak ekarriko ditut

Zaintzak erdigunera?

orriotara. Horiek fintze aldera, material etnografikoarekin jarriko ditut elkarrizketan, zaintzak jendarte eta garai zehatz batek sortutako ekonomia antolamendu bat direla bistartu eta tokian tokiko esanahiak dituela azaleratzeko asmoz. Azkenik, mugimendu feministan zaintzaren utopiatik eraldaketa egikaritzen saiatu izan garenean ikasitakoak balioan jarri nahiko nituzke.

Laburbilduz, zaintzaren adieraren eraikuntza soziokultural zein historikoan ikertuko dut datozen orrietan, horrela berorren erabilera eta esanahi kritiko bat hauspotze aldera. Baina, batez ere, eraldaketa soziala ahalbidetu dezaketen indargune eta mugak bistaratzea izango da erronka.

Zaintzen genealogia bat: nola heldu gara honaino?

Ondorengo lerroetan teoria feministaren baitan zaintzaren adierak izan duen ibilbide historiko bat egiten saiatuko naiz, agian pentsamendu feministaren baitan izandako eztabaidek argitu ahal digutelako zergatik dugun orain zaintza hitza denon ahotan. Ez nuke nahi, hala ere, genealogia naturalizatu eta beraz zurrun bat aurkeztu. Zer bihurtzen dugun eztabaidagai eta zeri –eta nori– garen entzungor, komunitate jakin baten botere harreman eta hierarkizazio sozialen emaitza delako.¹ Beraz, eztabaidak askotarikoak izan badira ere, hiru mugarri ekarriko ditut hona: etxeko lanena, erreproduktzioarena eta, azkenik, zaintzarena.

Teoria feministaren baitan aipatuko nukeen lehen mugarria pasa den mendeko 60ko eta 70eko hamarkadetan etxeko lanez egin ziren hausnarketak lirateke. Garaiko feminista marxistek etxeko lanak jarri zituzten emakumearen zapalkuntza materialaren oinarrian, lan horiek autokontsumorako –eta ez merkataritza trukerako– ondasun eta zerbitzuak sortzen dituen lan mota gisa ulertuta hein handi batean; hau da, lan horiek familiarren berehalako kontsumorako erabilera balioak sortzen dituzte. Eztabaida mamitsua izan zen, eta, horri esker, familiarren, etxearen edota ordaindu gabeko lanen izaera ekonomikoa

onartzeko pauso garrantzitsuak eman ziren. Horren lekukotzat dugu gurean Euskadiko Asanblada Feministaren 1993ko ‘Derrigorrezko familia zerbitzuari *intsumisioa*’ kanpaina. Fiktionean, galdera bakarra zegoen eztabaida multzo horren atzean: etxean –ordaindu gabe– egiten diren lanek, merkatuan egiten direnen berdinak edo antzekoak izanda, zer dela eta ez dute errekonozimendu bera dirutan edota eskubide sozialetan?²

Galdera horrek estrategia emantzipatzaile bat izan behar zuelakoan, izaera sistemikoa ikertzeari ekin zitzaion, uste baitzuten «emakumearen zapalkuntzaren sustraiak zuzen ulertu behar zirela, zapalkuntza gainditu ahal izateko» (Susan Himmelweit eta Simon Mohun 1977: 19). Erreproduktzioaren adieraren pean eman- go da 70eko eta 80ko hamarkadetan bigarren mugarriztat joko dudana eztabaida multzoa. Zapalkuntzaren sustraien bilaketa horretan, nire gusturako, zapalkuntzen mailakatze antzuan sartu baziren ere –batez ere kontuan hartuz artikulazio politikorako ekarri dituen trabak–, jendarte kapitalista baten birsortze gaitasuna konplexutzeko balio izan zuen. Orduan onartuko baitute jendarte bat denboran iraunarazteko ez dela nahikoa ondasun eta zerbitzuen ekoizpen sistema batekin; aitzitik, pertsonak erreproduzitzeko sistema ere behar dela, eta horiek lotuta daudela. Hori bai, pertsonen erreproduktzioa adiera zabalenean ulertzerik eta maila analitikoan bereizita erabiltzerik gonbidatu gintuzten: erreproduktzio soziala, lan indarraren erreproduktzioa eta erreproduktzio biologikoa (Felicity Edholm, Olivia Harris eta Kate Young 1977: 105).³

Erreproduktzioaren eta produktzioaren loturetan sakontzeak hiru ondorio hauetara heltzeko balio izan zuen: Baga)

Etxean –ordaindu gabe– egiten diren lanek, merkatuan egiten direnen berdinak edo antzekoak izanda, zer dela eta ez dute errekonozimendu bera dirutan edota eskubide sozialetan?

familia, kontsumo unitatea ez ezik, produkzio unitatea da; Biga) ondorioz, jendearen biritza maila aldi berean soldatarren, zerbitzu publikoen eta etxean ekoiztutako ondasun eta zerbitzuen menpe dago; Higa) produkzio kapitalista ez da buruaskia, baizik eta etxeko lanen menpe dago.

Hauxe esaten ari ziren, finean: badagoela egiturazko harreman bat dimentsio ekonomiko baten aitortzaren eta bestearren ikusezintasunaren artean. Bata ekonomiko, produktibo, publiko eta razionalizat eta bestea ez-ekonomiko, erreproduktibo, pribatu-etxeko eta emozionalizat hartzearen artean. Eta horrek galdera bat zekarren atzetik: nori egiten dio mesede erreprodukzioa ezkutuko dimentsio ekonomikoa izateak? Eta gutxienez bi erantzun: kapitalistei, lan indarraren kostua merkatzen delako (Martha May 1982, Hillary Land 1980); edota gizonei, doako lan esklaboa probesten dutelako (Heidi Hartmann 1981).⁴ Hitz gutxitan esateko, «etsai nagusia» bilatzeari ekin zioten (Christine Delphy 1970).

Irakaspen horietatik edota gaiari beste nonbaitetik heltzeko beharretik eratorri zen 80ko eta 90eko hamarkadetan zaintzaren adieraren sorrera. Hain zuzen ere, 60ko eta 70eko hamarkadetako eztabaidan ez bezala, ez zuten indarra jarri etxeko lanek merkatuko lanekin duten antzekotasunetan, baizik eta horien arteko ezberdintasunetan. Bitan, konkretuki: batetik, etxeko lanak beste irizpide batzuen pean egiten direla esango dute, zaindari eta zainduaren arteko harremanak sakontzearen ondorioz (Kari Waerness eta Stein Ringen 1987); beste era batera esanda, lan horien dimentsio emozional, afektibo edo erlazionala bistaratuko dute. Eta bigarren ezberdintasuna: beraien ustez, etxeko lanetan, besteetan ez bezala, badago inoren ongizatearekiko ardura edo konpromiso bat (Ulrike Prokop 1978).

Etxeko lanei egotzitako ezaugarri horiek emakumeen identitatearekin erlazionatuko dituzte, gorai patuz batzuek (Carol Gilligan 1982) edo kritikatur besteek (Nancy Scheper-Hughes 1997). Nolanahi ere, etxeko lanen ezaugarritze horren ondorio nabarmenena hauxe izango da: lan horiek aitortza eta

balioa hartuko dute, jendarte justuago bat eratzeko orduan ezinbesteko irizpidetzat hartuko baitira.

Horrela, bada, garrantzitsua deritzot ideien genealogia bat egiteari, berebizikoak izan diren eztabaidak ahanz ez ditzagun. Azken finean, egun zaintzaren balioa aitortu ba-dezakegu, aurretiaz bere baitan dauden gatazkak landu izan direlako baita.

Zaintzaren utopia: zaurgarritasunetik bizitzaren aldeko apustu erradikala egitera

Eztabaida horiek guztiek eragina izan dute egun zaintzaren adiera definitzerako orduan. Adostasunik egon ez badago ere, jakin izan da ekonomia aztertzeke begirada feminista osatzen, ikuspuntu bakoitzaren indarguneak aitortuz.

Oro har, esan genezake badirela zaintzak definitzeko bi modu: batak jarduera multzo modura definitzen ditu, besteak jarduera horiek egiteko motibazioetatik heltzen die zaintzei. Biek ala biek eraldaketarako zirrikituak zabaltzen dituzte. Gorputzen zaintzarekin lotutako jarduera zehatzetan zentratzen bagara, bizitza posible egiten duten baldintzatan pentsa dezakegu, hau da, bizitzari nola eusten zaion. Aldiz, enfasia zaintza lanak egiteko motibazioetan edo bestearen bizitzarekiko kezkan jartzen badugu, gure sistema sozioekonomikoaren motibazioa zein den hausnartzera eramán gaitzake. Biek «bizitza helburu analitiko eta politiko gisa kokatzen dute» (Amaia Pérez Orozco 2014: 89), eta bizitzaren ontologia berri bati irekitzen diote atea.

Zaintzaren lehen esanahia ondokoa litzateke: «pertsonen ongizate fisiko eta emozionala egunero eta belaunaldiz belaunaldi birsortzen duten jarduerak dira zaintzak» (*ibidem*: 92). Gutxienez hiru norabidetan: batetik, ongizaterako baldintza materialak ziurtatzeko lanak; bestetik, gorputz eta emozioen gaineko arreta; eta, azkenik, askotariko gestio mentalak. Zaintzaren definizio horrek eraldaketarako abiapuntu bat eskaintzen digu, lehen lerroan jartzen ari baita bizitzaren

zaurgarritasuna. Baina zer zentzutan zabal ditzake zaurgarritasunak iruditeria berriak? Hasteko, bizitza –eta bizidun oro– zaurgarria dela esateak bizitzaren mugekin topo egitera behar izan behar gaitu. Bizitza, posible izan dadin, nola edo hala zaindu behar delako. Hori ez da sektore espezifiko baten kontua, autonomoak eta mendekoak. Intentsitate ezberdinak badaude ere, bizitzaren oinarritzko ezaugarria da zaurgarritasuna.

Baieztape horrek gure sistema sozioekonomikoak oinarritzat duen subjektuaren iruditeriarekin apurtzen du; izan ere, ekonomia neoklasikoak sortutako norbanako autonomia –harreman eta ardurarik gabekoa– ezeztatzen du, *Homo Economicus* buruaski –bere beharrez eta nahi guztiak merkatuaren bidez asetzen ditu– eta egoistaren –hautaketa bakoitzean onuren maximizazioa bilatzen du– iruditeria hantzez gora jarriz. Aldiz, bizitza zaurgarriaren ideia onartzeak ekonomiaren zentzua bera aldatzeko aukera ematen digu: denok zaurgarriak bagara, denok behar ditugu zaintzak; beraz, ekonomia eta jendartea interdependentzia terminotan

Nola kudeatzen ari gara egun zaurgarritasuna, hori onartu ere egiten ez duen jendarte honetan? Genero, klase edo jatorriaren arabera eraikitako zaintza harreman asimetrikoen bitartez

pentasa dezakegu, eta ez «kontsumitzaile klub» modura (Paz Moreno 2011: 172).⁵ Baina nola kudeatzen ari gara egun zaurgarritasuna, hori onartu ere egiten ez duen eta denon bizitzak balio bera ez duen jendarte honetan? Genero, klase edota jatorriaren arabera eraikitako zaintza harreman asimetrikoen bitartez: emakumeengandik gizonengana, landa eremuetatik urbanoetara, hegoaldetik iparraldera...

Zaintzak lantzeko beste ikuspuntua motibazioetatik dator. Zaintzak, horrenbestez, pertsonen arteko interakzio iraunkorren oinarritutako zerbitzuak eskaintzen dituen lanak lirateke, eta horien motibazioa hauxe: «beste jendearekiko

erantzukizun zentzua, berehalako diru ordainik itxaron gabe» (Nancy Folbre 1995: 75). «Arreta egoera orokor» baten antzeko zerbait, bestearen premien aurreko kontzientzia, «lanen artean ikusezinena dena» (Marjorie L. DeVault 1991: 55-57).

Ikuspegi horren arabera, beraz, badago jendea mugiarazten duen zaintzaren logika bat, bestearen ongizatearekiko kezka edo kontzientzia bat. Baina zaintza lanetan hori funtsezkoa baldin bada, zein da motibazioa esparru ekonomiko kapitalistetan? Kapital metaketaren logikaren dilema zaharra, orain, ez da lanetik aztertzen, bizitzatik baizik. Izan ere, bizitza, sistema sozioekonomiko horrentzat, ez da xede bat bere baitan, bitarteko bat baizik. Eta, horrexegatik, beti dago mehatxupean. Horrela, gatazka kapitalaren eta bizitzaren artean kokatzea lortzen da, eta ez kapitalaren eta lanaren artean. Horrek honako eztabaida sozial eta kolektiboaren premia azpimarratu baino ez du egiten: zein logikaren bidez gobernatu nahi dugu gure ekonomia? Azken buruan, zaintzak, alor bat gehiago izatetik, sistema birpentsatzeko ikuspuntu berri bat izatera igarotzen dira. Hein horretan, gatazka begiratzeko eta izendatzeko iruditeria berri horrek mugimendu feministaren mugak gainditu ditu. Egun, hainbat herri mugimenduk erabiltzen dute iruditeria hori eraldaketa prozesuak martxan jartzeko.

Laburbilduz, zaugarritasunaren aitortzak eta zaintzaren balioa goraipatzeak bizitzaren politizazio erradikalerako bideak zabaldu ditu. Maila analitikoan, gutxienez, ongizatearen, herritartasunaren, ekonomiaren edota lanaren auziak lantzeko bide sortzaileak zabaldu ditu. Bizitzan fokua jarriz eta merkatuak erdigunetik kenduz: 1) balio neoliberaletan oinarritzen ez den ongizate adiera berriak garatu dira; 2) herritartasunerako, baliabideetarako eta eskubideetarako sarbidea enplegutik kanpo imajinatze bideak zabaldu dira; 3) ekonomiaren adiera bizitzaren sostengu terminotan pentsatzeko saiakerak egin dira; eta 4) lana –baita soldatapeko lana ere– erreproduzioaren eta bizibideen ikuspegitik berrartzera eraman gaitu, fokua lanen erabilera balioan

jarriz –merkatuaren bitartekaritzarekin edo gabe–. Hain zuzen, fokua erreprodukzioan jartzeak soldatapeko lanetik harago begiratzea ahalbidetzen digu, etxeko lanak baliabide bat gehiago bezala hartuz –nahiz eta diru-baliabide ez izan– eta, beraz, biak ala biak bizibideak –hau da, bizi ahal izateko bideak– direla ulertuz. Eta, hortaz, alienazioa ere ekoizpen bideekiko soilik ez dela gertatzen ulertuz, aitzitik, orokorrean bizibideekiko (Karl Polanyi 1944, 1957). Horrenbestez, ikuspegi horrek pertsona guztiek bizi ahal izateko lan harreman espezifikoeetan parte hartzen dutela ikustea ahalbidetzen digu, pertsona batzuek beste batzuen lana esplotatu dezaketela jakinik, baita ordaindu gabeko zaintza lanetan ere (Susana Narotzky 2004: 215-216). Bizibideen ikuspegia, beraz, klasearen adiera bera zabaltzeko baliagarria izaten ari zaigu, berori jendarte kapitalista batean pertsona edo talde sozial baten produkzio eta erreprodukzio posizioen arteko artikulaziotik eratorri behar dela proposatuz (*ibidem*: 303-304).

Maila praktikoan, aldiz, zaurgarritasunaren aitortzak eta bizitzaren zaintzaren garrantziaren aitortzak hainbat eraldaketa eragin ditu. Oro har, esan daiteke nolabait herri mugimenduek proiektuen zein kideen zaurgarritasunaren kontzientzia hartu dutela eta bestelako zaintza logika edo politika batzuk aplikatzeari ekin diotela. Bizitzaren politizazio erradikalak, gainera, gatazka bera bizitzan kokatzeko joerara eraman ditu hainbat mugimendu, batzuetan oso modu idealizatuan eta maila diskurtsiboan soilik bada ere. Hala ere, mugimendu feministak aspaldi bihurtu zuen eguneroko bizitza bere gudu zelai, gatazka espazio intimo zein kolektiboetan jorratuz, ezkutuko gaiak argira ekarriz eta gertutasunetik abiatuz eraldaketa.

Gure begiraden albo-kalteak

Hiru multzotan sailkatu ditut zaintzen egungo adierei egin zaizkien kritikak: lehenak zaintzen gainerabilerarekin dauka zerikusia, bigarrenak zaintzetan emozioek duten dimentsio puztuarekin, eta hirugarrenak zaintzen ikuskera

mendebaldarrarekin. Izan ere, «alternatiba hobeak ez edukitzeak ez du esan nahi erabiltzen ari garen kategorien mugen kontziente ez garenik» (Mari Luz Esteban 2010: 3).

Zaintzen gainerabilerarekin lotu dudan lehen muga, neurri handi batean, horiek testuinguru historiko eta sozial batean ez kokatzeko joeratik dator. Hain zuzen, «ezin dugu suposatatu edozein kultura edo testuinguru historikotan existitu edo existitzen denik gure testuinguruan zaintzak deitzen ditugun horien baliokidea izan daitekeen bizitzaren esparru espezifikoko edo zedarriturik» (Mari Luz Esteban 2017: 34). Edo, labur esanda, «haurtzaroa, maitasun erromantikoa eta birusak bezalaxe, zaintzak ez dira beti existitu» (Begoña Marugán 2015: 216). Zaintzen gizarte antolamendua eta gizartean betetzen duten lekua «kapitalismo liberalerako trantsizioan zehar eratzen hasitako prozesu historiko luze baten emaitza dira» (Cristina Carrasco, Cristina Borderías eta Teresa Torns 2011: 159). Gizarte preindustrialetik industrialerako trantsizioan, etxeei funtzio produktibo guztiak hustu zitzaizkien, eta, horrekin batera, «intimitate loturetan zentratutako eta ugaltzera bideratutako» familia ideologia bat eratu zen. Ideologia horrek «harreman ez ekonomiko eta guztiz emozionalen eta genero-erantzukizun naturalen multzo gisa ulertutako familiaren ideia sustatu zuen, zeinek esfera banatuen antolamendua errazten baitzuen (Susana Narotzky 2004: 168). Dimentsio ekonomikoen banatze hori eta horrek maskulinoa eta femenino ulertzeko moduetan duen berehalako eragina dira, feminista askoren arabera (Ann L. Jennings 1993, Soledad Murillo 1995), kapitalismo heteropatriarkalaren funtsezko ezaugarria. Zentzu horretan, gizarte preindustrialetan genero eta adin markak bazeuden arren, kontuan hartu behar da horiek «Ilustrazioaren ondoren egon zirena baino gutxiago markatuta zeudela» (Begoña Marugán 2015: 216). Prozesu historiko horretatik bistaratzen da kapitalismoak eta patriarkatuak artikulatzeko duten gaitasuna, nahiz eta beti norabide berean ez gauzatu. Desmerkantilizazio eta merkantilizazio prozesuak begiztatzea argigarria izan

daiteke hori hobeto ulertzeko, emakumeen gorputzei lotuta, adibidez: edoskitzea, une batean, inudearen bidez merkantilizatua izan zitekeen lan modura hartu bazen ere, geroago amaren betebeharrak modura birdefinitu zen eta merkatutik aterata zen (Carmen Sarasúa 1994). Aldiz, sabel alokairua, duela gutxi arte muga pentsaezina irudituko litzaigukeena, gaur egun gero eta aukera hedatuagoa da. Kapitalismoaren eta patriarkatuaren arteko artikulazioa modu konplexuagoan eta beraz ez linealean ulertu beharko genuke.

Zaintzaren gainerabileraz aparte, kezkatzekoa da orobat hori idealizatzeko eta horren dimentsio emozionala puzteko dugun joera. Nahiz eta besteen zaintzan emozioek duten garrantzia ukaezina izan, ez dira zaintza lan guztien funtsezko osagaia. Eta hala balira ere, horien atzean dauden motibazio eta sentimenduak ez dira hain idilikoak; izan ere, dagoeneko «zaintzaren etika erreazionarioaz» hitz egiten da (Amaia Pérez Orozco 2014: 90).

Antropologiatik nabarmentzen denez, «asoziazio hori, eta emakumeak izaki emozionaltzat gizonak baino neurri handiagoan hartuak izatea (eta, ondorioz –ez dezagun ahantz–, zaintzeko gaituagoak), gizarte eraikuntza bat baino ez da, eta, horrekin batera, gizarte subordinaziorako lanabes garrantzitsuenetakoa da, batzuek eta besteek egiten dituzten ekarpenak eta betetzen dituzten espazioak ezberdintzen eta hierarkizatzen baitituzte» (Mari Luz Esteban 2017: 41). Emozioek zaintza lanetan duten dimentsioa puztuz, honako ideia indartzen ari gara: «zaintzarik onena sentimenduak barne hartzen dituen hura da (beraz, senitartekoren batena), eta hori kontraesankorra izan liteke behar adinako eta kalitatezko zerbitzu publikoen premiaren defentsarekin» (*ibidem*). Erronka, zentzu horretan, emozioen garrantzia birdimentsionatu eta zaintzei buruzko ikuspuntu esentzialistarekiko jarrera kritikoa izatean datza.

Azkenik, zaintzaren adieretan txertatuta dugun ikuskera mendebaldarra eta urbanoa aipatuko nuke. Hortik erabaki dugu, esaterako, zein jarduera hartzen ditugun zaintza lan moduan eta zein ez, denbora eta espazioaren arabera

ere aldaezinak diren lan pre-determinatuen multzoa bailiran. Modu horretan, errazagoa egin zaigu zaintza lantzat hartzea umeak zaintzea baratze bat zaintzea baino. Hain zuzen, eremu etxetiarraren eta publikoaren muga –edo naturaren eta kulturaren artekoa– «kultur baieztape gisa hartu beharrean, gizarte errealitatearen deskribapen gisa hartu izan da sarritan» (Rayna Rapp 1979: 508), eta horrek hainbat prozesu eta egitura begiztatzea eta aitortzea oztopatu digu.

Eremu urbanoetan ere, aipatutako muga horiek ez dira horren garbiak. Gaur egun ezin dugu eremu intimoan edota etxean pentsatu, esaterako, merkatuarekin dituen harremanak kontuan hartu gabe. Zaintza lanak modu askotan eramaten dira aurrera, instituzio ezberdinen aldi bereko parte hartzearekin, gainera: familiarrean, zaharren egoitzetan, elkarlaguntza taldeetan, etxeko langileen bidez... Beraz, egoikiagoa litzateke honako hauei buruz pentsatzea: erakundeek zaintza lanen kudeaketan nola elkar eragiten duten, eta hortik nola berrantolatzen diren pertsonen arteko eta pertsonen eta erakundeen arteko betebeharrak moralak.

Azken finean, produktiboaz eta erreproduktiboaz, etxetiarrak eta publikoak edo naturalaz eta kulturalaz ulertzen duguna kritikoki berraztertzea beharko genuke. Aitzitik, oso problematikoak diren harremanak eta etnozentrismoak diren banantzeak errepikatu besterik ez genuke egingo. Horretarako oso baliagarria izan daiteke 1) errealitatearen eraikuntza ez dualista sustatzea (Michelle Rosaldo 1980, Silvia Junko Yanagisako eta Jane Fishburne Collier 1987), 2) erreproduktzioa desnaturalizatzea (Henrietta L. Moore 1991), eta 3) generoaren ideologiak errealitate materialetan duen eragina aztertzea (Susana Narotzky 1990).

Produktiboaz eta
erreproduktiboaz,
etxetiarrak eta publikoak
edo naturalaz eta
kulturalaz ulertzen
duguna kritikoki
berraztertzea beharko
genuke

Zaintzaren utopia austeritate garaietan

Askotariko eztabaida horiek egin dute posible bizitzaren zaintzaren iruditeria eraldaketarako marko bihurtzea, nahiz eta adostasunik ez egon noiz eta nola erabiltzearen inguruan.⁶

Parean dugun erronka, gainera, ez da edonolakoa. Zaintzen krisitik eta zaintzen kate globaletatik atera dugun irakaspen bat hau da: bizitza sostengatzeko ardura kolektibo bat hauspotzen ez dugun bitartean, gero eta indar handiagoa hartuko du desberdinkeriak zaintzen kudeaketan.

Austeritate garai hauetan, zaintzaren eta desberdinkeria-
ren arteko lotura areagotzen ari da. Ondorioz, zaintzaren balioa aitortzeaz gain, zaintza lanen birbanaketaren aldeko politikak indartu behar ditugu. Bide batez, beste hainbatek dioten bezala, zaintzen aitortzarako biderik zuzenena berorien birbanaketa delakoan nago ni ere (Mari Luz Esteban 2017, Amaia Pérez Orozco 2014).⁷ Hain zuzen, zaintzaren utopiaren erabilera lauso bat saiheste aldera, oinarrizko galdera batzuk indartzea baliagarria izan daiteke: nork zaintzen du eta zergatik? Oso polita baita bizitza erdigunean dituen politikak aldarrikatzea, baina ezer gutxirako balio dezake horrek bizitza guztiek balio bera ez duten jendarte batean. Feminismotik hainbestetan esan den bezala, zaintzez hitz egitea desberdinkeriaz hitz egitea da, desberdinkeria produktibo eta erreproduktiboez; finean, lanen banaketa sexualaz.

Martxoaren 8ko mobilizazioek zein zaharren egoizetako borrokek hauxe erakutsi digute: konplizitateak eraikitzeke trebezia baldin badago, posible da kolektiboen aldarrikapen zehatzak borroka amankomun baten pean elkartzea. Horrela, zaintza antolamenduaren eraldaketa sakon baten alde elkar-tu dira zaharren egoizetako langileak eta senideak, etxeko langileen elkarteak zein talde feministak, nahiz eta elkarre-raginak ez diren beti garbi esplizitatu. Elkarlan horretarako, baina, funtsezkoa izan da testu guztian zehar azpimarratu den ideia bat: zaintza duinak jasotzeko eskubidea ez egotea beste kolektibo baten eskubideen bizkar.

Oharrak

1. Ezagutzaren eraikuntza eta transmisioaren inguruan sakonki hausnartu dute Emagineko kideek (Emagin 2018).
2. Esaten denez, Margaret Benston-ek (1969) eztabaida plazaratu eta Peggy Morton-ek (1971) horren inplikazio politikoetan sakondu zuen.
3. Erreproduzioaren ulerkuntza akritikoaren aurrean, kontzeptua hainbat erreprodukzioan banakatzea proposatzen dute, eraginkorra izan dadin: gizarte erreprodukzioa, lan indarraren erreprodukzioa eta erreprodukzio biologikoa. Gizarte erreprodukzioarekin, osotasunean hartutako gizartearen posibilitate baldintzen erreprodukzioa ulertzen dugu; lan indarraren erreprodukzioa langileen eguneroko mantenuari eta agenteak denboran zehar lan prozesuaren barruko posizioetan banatzeari dagokio; eta, azkenik, erreprodukzio biologikoak giza populazioaren ugalketaz dihardu (Felicity Edholm, Olivia Harris eta Kate Young 1977: 105).
4. Jane Humphries-ek (1977), azkenik, soldata familiarra langile klasearen (maskulino zein femeninoaren) estrategia gisa hartzen du: horrela, lan maskulinoaren indarraren balioa handitu liteke eta, lan femeninoa erabat kontsumo jardueretara dedikatuz, baliabideak gehitu daitezke, emaitza globala langile etxeen diru sarreraren hobekuntza nabaria izanik.
5. Ekonomiaren izaeraren gainean, antzeko eztabaida bat izan zen antropologian formalisten eta substantibisten artean (ikus Karl Polanyi 1957).
6. Mendekoen Arretarako Euskal Sistema Publikoaren aldeko Plataformak, adibidez, zaintzen kontzeptua mendekoen arretara mugatu du. Beste batzuek azpikategoriak erabiltzearen alde egin dute, hala nola familiarteko zaintzak, zaintza profanoak, etxeko zaintzak... Azkenik, badira ere elkar babesa edo elkarrekikotasuna bezalako kategoriak aztertzearen alde daudenak ere (Mari Luz Esteban 2017).
7. Nancy Fraser-ek (2000) aintzatespen politiken eta birbanaketa politiken artean bereizten du, eta feminismoak biak batera kontuan hartu behar dituela baieztatzen du.

Bibliografia

- Benston, Margaret (1969): 'The Political Economy of Women's Liberation', *Monthly Review* 21, 13-27.
- Carrasco, Cristina; Borderías, Cristina eta Torns, Teresa (2011): *El trabajo de cuidados. Historia, teoría y política*, Madril, Los Libros de la Catarata.

- Delphy, Christine (1982): *Por un feminismo materialista. El enemigo principal y otros textos*, Bartzelona, La Sal.
- DeVault, Marjorie L. (1991): *Feeding the Family: The social Organization of Caring as Gendered Work*, Chicago, University of Chicago Press.
- Edholm, Felicity; Harris, Olivia eta Young, Kate (1977): 'Conceptualizing Women', *Critique of Anthropology* 3, 101-130.
- Emagin (2018): *Ezagutzaren matazak*, Lisipe bilduma, Zarautz, Susa, argitaratzeke.
- Esteban, Mari Luz (2017): 'Los cuidados, un concepto central en la teoría feminista: aportaciones, riesgos y diálogos con la antropología', *Quaderns* 22, 33-48.
- Esteban, Mari Luz eta Otxoa, Isabel (2010): 'Diálogo: El debate feminista en torno al concepto de cuidados', *CIP-Ecosocial - Boletín ECOS* 10.
- Folbre, Nancy (1995): 'Holding hands at midnight': the paradox of caring labor', *Feminist Economics* 1, 73-92.
- Fraser, Nancy (2000): '¿De la redistribución al reconocimiento? Dilemas de la justicia en la era 'postsocialista'', *New Left Review* 0 ('Pensamiento crítico contra la dominación'), 126-155.
- Gilligan, Carol (1982): *In a Different Voice*, Cambridge, Harvard University Press.
- Hartmann, Heidi (1981): 'The Family as the Locus of Gender, Class and Political Struggle: The Example of Housework', *Signs* 6, 366-394.
- Himmelweit, Susan eta Mohun, Simon (1977): 'Domestic Labour and Capital', *Cambridge Journal of Economics* 1, 15-31.
- Humphries, Jane (1977): 'Class Struggle and the Persistence of the Working-class Family', *Cambridge Journal of Economics* 1, 241-258.
- Jennings, Ann L. (1993): 'Public or Private? Institutional Economics and Feminism', in Marianne Ferber eta Julie A. Nelson (argk.): *Beyond Economic Man. Feminist Theory and Economics*, Chicago, University of Chicago Press, 111-130.
- Land, Hillary (1980): 'The Family Wage', *Feminist Review* 6, 55-77.
- Marugán, Begoña (2015): 'Trabajo de cuidados', *Eunomía. Revista en Cultura de la Legalidad* 7, 215-223.
- May, Martha (1982): 'The Historical Problem of the Family Wage: The Ford Motor Company and the Five Dollar Day', *Feminist Studies* 8, 399-424.
- Moore, Henrietta L. (1991): *Antropología y feminismo*, Madril, Cátedra.
- Moreno, Paz (2011): 'Pasatiempos marginales. Nociones de economía marginalista o neoclásica: una aproximación a los modelos económicos subyacentes a la discusión entre formalistas y substantivistas', in Paz Moreno: *El bosque de las Gracias y sus pasatiempos*, Madril, Trotta, 171-192.

- Morton, Peggy (1971): 'A Woman's Work is Never Done', in Edith Altbach (arg.): *From Feminism to Liberation*, Cambridge, Schankman Publishing Co., 211-227.
- Murillo, Soledad (1996): *El mito de la vida privada. De la entrega al tiempo propio*, Madril, Siglo XXI.
- Narotzky, Susana (1990): "Not to be a Burden": Ideologies of the Domestic Group and Women's Work in Rural Catalonia', in J. L. Collins eta M. E. Gimenez (argk.): *Work without Wages. Comparative Studies of Domestic Labor and Self-Employment*, Albany, State University of New York Press.
- (2004): *Antropología económica. Nuevas tendencias*, Bartzelona, Melusina.
- Pérez Orozco, Amaia (2014): *Subversión feminista de la economía. Aportes sobre un debate sobre el conflicto capital-vida*, Madril, Traficantes de Sueños.
- Polanyi, Karl (2003 [1944]): *La gran transformación. Los orígenes políticos y económicos de nuestro tiempo*, Mexiko, Fondo de Cultura Económica.
- (1957): 'El sistema económico como proceso institucionalizado', in Paz Moreno (koord.) (2008): *Entre las gracias y el molino satánico: lecturas de antropología económica*, Madril, UNED, 233-260.
- Prokop, Ulrike (1978): *Realtà e desiderio. L'ambivalenza femminile*, Boloña, Feltrinelli.
- Rapp, Rayna (1978): 'Family and Class in Contemporary America: Notes toward an Understanding of Ideology', *Science and Society* 42, 278-300.
- Rosaldo, Michelle (1980): 'The Use and Abuse of Anthropology: Reflections on Feminism and Cross-Cultural Understanding', *Signs* 5, 389-417.
- Sarasúa, Carmen (1994): *Criados, nodrizas y amos. El servicio doméstico en la formación del mercado de trabajo madrileño, 1758-1868*, Madril, Siglo XXI.
- Scheper-Hughes, Nancy (1997): *La muerte sin llanto. Violencia y vida cotidiana en Brasil*, Bartzelona, Ariel.
- Waerness, Kari eta Ringen, Stein (1987): 'Women in the Welfare State: The Case of Formal and Informal Old-Age Care', in R. Erikson, E. J. Hansen, S. Ringen eta H. Uusitalo (argk.): *The Scandinavian Model*, New York, Shape, 161-173.
- Yanagisako, Silvia Junko eta Collier, Jane Fishburne (1987): 'Toward a Unified Analysis of Gender and Kinship', in J. F. Collier eta S. J. Yanagisako (argk.): *Gender and Kinship. Essays Toward a Unified Analysis*, Stanford, Stanford University Press, 14-50.